

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU INTERPRETAREA

**articolului 1 alin. (3) combinat cu articolele 69 și 70
din Constituția Republicii Moldova**
(imunitatea și încetarea mandatului deputatului)

(Sesizarea nr. 6b/2014)

CHIȘINĂU

20 ianuarie 2015

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:
DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Tudor PANȚÎRU,
DI Victor POPA, *judcători*,
cu participarea dlui Sergiu Stratan, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 6 februarie 2014
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în ședință plenară închisă,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 6 februarie 2014, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, art. 25 lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, de către deputatul în Parlament Grigore Petrenco, pentru interpretarea articolelor 1, 69 și 70 din Constituția Republicii Moldova.

2. Autorul sesizării a solicitat Curții Constituționale ca prin interpretarea articolelor 69 („Încetarea mandatului deputaților”) și 70 („Incompatibilități și imunități”) în coroborare cu articolul 1 („Statul de drept”) din Constituție să se explice:

„1) Deputatul în Parlamentul Republicii Moldova, **condamnat** pentru acte de corupție și/ori trafic de influență cu privire de libertate, care urmează să fie real executată, aflat în căutare internațională, se află în situația de **incompatibilitate politică și morală** cu calitatea de deputat și în **imposibilitate definitivă** de a continua exercitarea mandatului?

2) Prin sentința definitivă și executorie **imunitatea** deputatului se consideră **consumată de drept**, Parlamentul Republicii Moldova având obligațiunea să se **autoseseze** în vederea **ridicării mandatului** deputatului pentru asigurarea executării pedepsei în cadrul instituțiilor penitenciare?

3) În cazul **condamnării** persoanei în timpul exercitării mandatului de deputat în Parlamentul Republicii Moldova printr-o sentință definitivă de către o instanță judecătorească a unui **stat străin**, pentru acte de corupție și/ori trafic de influență cu privire de libertate, care urmează să fie real executată, aflată în căutare internațională, prin prisma obligațiunii respectării Cartei Organizației Națiunilor Unite și tratatelor la care statul Moldova este parte, în coroborare cu prevederile constituționale, **imunitatea** deputatului se consideră **consumată de**

drept, iar organele abilitate urmează a fi în obligațiunea executării prevederilor legislației naționale și tratatelor internaționale/regionale/bilaterale în domeniu întru oferirea asistenței juridice internaționale, solicitată de către statul străin, *cetățean al căruia este deputatul condamnat*, în scopul asigurării executării hotărârii judecătorești?”

3. Prin decizia Curții Constituționale din 19 martie 2014 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Procuraturii Generale.

5. În ședința plenară publică a Curții autorul sesizării nu s-a prezentat. Parlamentul a fost reprezentat de dl Ion Creangă, șef al Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului, iar Guvernul a fost reprezentat de dl Nicolae Eșanu, viceministru al justiției. Președintele Republicii Moldova nu și-a delegat un reprezentant.

CONTEXT

- Evoluția reglementărilor privind imunitatea parlamentară și încetarea mandatului deputaților

6. Articolele 69 și 70 din Constituție reglementează generic temeiurile de încetare a mandatului, incompatibilitățile și imunitatea deputatului.

7. Instituția ridicării mandatului de deputat a fost consacrată, pentru prima dată în Republica Moldova, în Constituția din 1994.

8. Legea nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament a suferit modificări succesive în partea ce ține de temeiurile de ridicare a mandatului. Într-o ultimă redacție, rezultată din Legea nr. 1157-XV din 21 iunie 2002, Legea despre statutul deputatului prevedea revocarea mandatului deputatului în două cazuri:

„a) incompatibilitate;

b) condamnare prin decizia definitivă a instanței judiciare pentru infracțiune intenționată.”[articolul 2 alin. (10)]

9. În conformitate cu articolul 2 alin. (11) din Lege, competența de revocare a mandatului deputatului aparținea Curții Constituționale, la sesizarea Parlamentului.

10. Prin Legea nr. 141 din 21 martie 2003, aceste reglementări au fost excluse. Până în prezent, aceste instituții nu au fost reglementate, astfel încât rămân a fi inoperante.

11. În anul 2002 a fost elaborat un proiect de modificare a articolelor 70 și 71 din Constituție, în vederea limitării imunității deputaților. Dacă

proiectul ar fi fost votat, arestarea, percheziționarea și trimiterea în judecată a deputaților ar fi fost posibilă fără încuviințarea legislativului.

12. Acest proiect a fost criticat, la acea vreme, de către Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (în continuare – *Comisia de la Veneția*, CDL-AD (2002)14, adoptat la cea de-a 51-a sesiune plenară din 5-6 iulie 2002, care a observat că această propunere a rezultat din situația crizei politice în Republica Moldova, care a implicat „aproape zilnic” mitinguri în capitală, organizate de opoziție, descrisă în detaliu în Raportul Consiliului Europei din 23 aprilie 2002 privind funcționarea instituțiilor democratice în Moldova (Doc. 9418).

13. O nouă tentativă de modificare a articolelor 70 și 71 din Constituție, similar amendamentelor propuse în anul 2002, a fost pusă în mișcare în anii 2011-2014. Proiectul de limitare a imunității parlamentare nu a obținut voturile necesare.

14. Datele referitoare la cererile de ridicare a imunității(a.2001-2011), depuse de Procuratura Generală la Parlament, ilustrează existența unei constante în practica organelor de drept de a cere ridicarea imunității parlamentare *exclusiv în privința deputaților care reprezentau opoziția parlamentară*.

Nr. de înregistr.	Nr. și data documentului intrat	Numele deputatului în privința căruia s-a solicitat ridicarea imunității	Apartenența politică
2004	1-2d/01 din 2001-07-11	Nicolae Alexei	Opoziție
805	3-1/2002 din 2002-03-04	Iurie Roșca, Ș. Secăreanu și V. Cubreacov	Opoziție
1005	3-1/2002 din 2002-03-20	Iurie Roșca, Ș. Secăreanu și V. Cubreacov	Opoziție
1242	3-1/202 din 2002-04-04	V. Chilat, V. Prisăcaru și E. Gîrlă	Opoziție
1586	3-1/02 din 2002-04-22	V. Chilat, V. Prisăcaru, E. Gîrlă	Opoziție
4345	26-15-1000/99 din 2003-12-24	V. Chilat	Opoziție
4346	26-15-1000/99 din 2003-12-24	Ș. Secăreanu	Opoziție
4347	26-15-1000/99 din 2003-12-24	V. Cubreacov	Opoziție
4348	26-15-1000/99 din 2003-12-24	Iu. Roșca	Opoziție
382	26-15-1000/99-01 din 2004-02-03	Iu. Roșca	Opoziție
383	26-15-1000/99-03 din 2004-02-03	Ș. Secăreanu	Opoziție
384	26-15-1000/99-03 din 2004-02-03	V. Cubreacov	Opoziție

385	26-15-1000/99-04 din 2004-02-03	V. Chilat	Opoziție
584	18-52/02 din 2004-02- 18	Ș. Secăreanu	Opoziție
585	18-52/02 din 2004-02- 18	V. Cubreacov	Opoziție
586	18-52/02 din 2004-02- 18	Iu. Roșca	Opoziție
587	18-52/02 din 2004-02- 18	N. Malachi	Opoziție
2014	18/369 din 2005-06-24	Ivan Guțu	Opoziție
2015	18/370 din 2005-06-24	Ion Ciontolo	Opoziție
2016	18/367 din 2005-06-24	Serafim Urechean	Opoziție
2017	18/368 din 2005-06-24	Vasile Colța	Opoziție
4105	18/1096 din 2006-10-20	V. Colța	Opoziție
4106	18/1099 din 2006-10-20	V. Colța	Opoziție
2468	6316 din 2010-09-10	Anatolie Popușoi	Opoziție
2549	1-1d/10-4932 din 2010- 09-18	Vladimir Voronin	Opoziție

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

15. Prevederile relevante ale Constituției (M.O., 1994, nr. 1) sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

Articolul 38 Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

„[...]”

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.”

Articolul 69 Mandatul deputaților

„(1) Deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării.

(2) Calitatea de deputat încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou ales, în caz de demisie, de ridicare a mandatului, de incompatibilitate sau de deces.”

Articolul 70 Incompatibilități și imunități

„(1) Calitatea de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.

(2) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

(3) Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului, după ascultarea sa.”

16. Prevederile relevante ale Legii nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament (M.O., 2005, nr. 59-61, art. 201) sunt următoarele:

Articolul 3

„Mandatul de deputat este incompatibil cu:

a) funcția de Președinte al Republicii Moldova;

b) funcția de membru al Guvernului;

c) funcția de avocat parlamentar;

c¹) funcția de ales local;

d) exercitarea oricărei alte funcții remunerate, inclusiv a funcției acordate de un stat străin sau organizație internațională, cu excepția activității didactice și științifice desfășurate în afara programului stabilit de Regulamentul Parlamentului.”

Articolul 9

„(1) Imunitatea parlamentară are ca scop protejarea deputatului în Parlament împotriva urmăririlor judiciare și garantarea libertății lui de gândire și de acțiune.

(2) Deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică sub nici o formă pentru opiniile politice sau voturile exprimate în exercitarea mandatului.”

Articolul 10

„(1) Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată pe cauză penală ori contravențională fără încuviințarea prealabilă a Parlamentului după ascultarea sa. [...]”

17. Prevederile relevante ale Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996 (M.O., 2007, nr. 50, art. 237), sunt următoarele:

Articolul 94 Imunitatea parlamentară

„(1) În conformitate cu prevederile constituționale, imunitatea parlamentară are ca scop protejarea deputatului în Parlament împotriva urmărilor judiciare și garantarea libertății de exprimare a acestuia.

(2) Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea prealabilă a Parlamentului, după ascultarea sa. [...]”

18. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală nr. 122-XV din 14 martie 2003 (M.O., 2003, nr. 104-110, art. 447) sunt următoarele:

Articolul 558 Cazuri și condiții de recunoaștere a hotărârilor penale

„(1) Hotărârile penale definitive pronunțate de instanțele judecătorești din străinătate, precum și cele care sînt de natură să producă, potrivit legii penale a Republicii Moldova, efecte juridice, pot fi recunoscute de instanța națională, la demersul ministrului justiției sau al Procurorului General, în baza tratatului internațional sau a acordului de reciprocitate.

(2) Hotărârea penală a instanței unui stat străin poate fi recunoscută numai dacă sînt respectate următoarele condiții:

- 1) hotărârea a fost pronunțată de o instanță competentă;
- 2) hotărârea nu contravine ordinii publice din Republica Moldova;
- 3) hotărârea poate produce efecte juridice în țară potrivit legii penale naționale.”

19. Prevederile relevante ale Legii nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006, cu privire la asistența juridică internațională în materie penală (M.O., 2007, nr. 14-17, art. 42) sunt următoarele:

Articolul 108 Dispoziții generale

„(1) Hotărârile penale străine rămase definitive pot fi executate în Republica Moldova în condițiile prevăzute de Codul de procedură penală și de prezenta secțiune.

(2) Prevederile menționate la alin.(1) nu se aplică procedurii transferului persoanelor condamnate reglementate de Codul de procedură penală, partea specială titlul III capitolul IX secțiunea a 3-a, și de prezenta lege, capitolul V.”

Articolul 109 Condiții speciale de admisibilitate

„(1) Pe teritoriul Republicii Moldova, executarea unei hotărâri străine are loc la cererea de recunoaștere și executare formulată de autoritățile competente ale statului de condamnare.

(2) Cererea de recunoaștere și executare este admisibilă atunci când, pe lângă condițiile generale stabilite în Codul de procedură penală la art.558 alin.(2), sînt întrunite următoarele condiții speciale:

a) persoana condamnată este cetățean al Republicii Moldova ori este domiciliată permanent pe teritoriul acesteia, ori este cetățean străin sau apatrid cu permis de ședere în teritoriul ei;

b) în privința faptei pentru care a fost pronunțată sentința de condamnare nu este pornită urmărire penală în Republica Moldova;

c) executarea hotărârii în Republica Moldova poate favoriza reintegrarea socială a persoanei condamnate;

d) executarea hotărârii în Republica Moldova poate favoriza repararea pagubei provocate prin infracțiune;

e) durata pedepsei sau a măsurilor de siguranță dispuse prin hotărâre este mai mare de un an.

(3) Hotărârea străină, de asemenea, poate fi executată dacă persoana condamnată ispășește pe teritoriul Republicii Moldova o pedeapsă pentru o altă infracțiune decât cea stabilită prin sentința a cărei executare a fost cerută.

(4) Executarea unei hotărâri străine prin care a fost dispusă o pedeapsă sau o măsură de siguranță este posibilă și atunci când autoritățile Republicii Moldova refuză extrădarea persoanei condamnate, chiar dacă nu sînt respectate condițiile prevăzute la alin.(2) lit.c)-e).”

20. Prevederile relevante ale Codului electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997 (M.O., 1997, nr. 81, art. 667) sunt următoarele:

Articolul 13 Restricții

„(1) Nu au dreptul de a alege persoanele:

a) care nu întrunesc condițiile prevăzute la art.11;

b) care sînt recunoscute incapabile prin hotărâre definitivă a instanței de judecată. Despre existența unor astfel de cazuri, Ministerul Justiției informează primarul, iar după implementarea Registrului de stat al alegătorilor – Comisia Electorală Centrală.;

(2) Nu pot fi aleși:

a) militarii cu serviciul în termen;

b) persoanele menționate la alin.(1);

c) persoanele care sînt condamnate la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărâre judecătorească definitivă și își ispășesc pedeapsa în instituții penitenciare, precum și persoanele care au antecedente penale nestinse pentru infracțiuni săvârșite cu intenție. Organele electorale sînt informate despre existența antecedentelor penale de către organele Ministerului Afacerilor Interne;

d) persoanele private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere prin hotărâre judecătorească definitivă. Organele electorale sînt informate despre existența interdicției de către Ministerul Justiției și/sau de către Ministerul Afacerilor Interne.

[...]”.

Articolul 75

Candidații la funcția de deputat în Parlament

„Candidați la funcția de deputat în Parlament pot fi persoanele cu drept de vot care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani, dețin cetățenia Republicii Moldova, au domiciliul în țară și întrunesc condițiile prevăzute de prezentul cod.”

ÎN DREPT

21. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează, în esență, întinderea imunității parlamentare și posibilitatea încetării mandatului, fără consimțământul deputatului, în cazul condamnării acestuia prin sentință definitivă, inclusiv de către o instanță judecătorească a unui stat străin.

22. În acest sens, Curtea reține că sesizarea se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională interconexe, precum statul de drept, mandatul, integritatea, compatibilitatea și responsabilitatea deputaților în Parlament, inclusiv în contextul imperativului luptei împotriva corupției.

A. ADMISIBILITATEA

23. În conformitate cu decizia sa din 19 martie 2014 (a se vedea § 3 *supra*), Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. b) din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea privind interpretarea Constituției ține de competența Curții Constituționale.

24. Articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale acordă deputaților dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

25. Curtea reține că anterior a interpretat articolele 68 alin. (1) și (2), 69 alin. (2) și 71 din Constituție prin Hotărârile nr. 8 din 19 iunie 2012 și nr. 8 din 16 februarie 1999.

26. Curtea observă că aspectele abordate de către autorul sesizării nu au constituit anterior obiect de interpretare în instanța de contencios constituțional.

27. Curtea apreciază că sesizarea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale. Curtea reține că a fost sesizată legal și este competentă să hotărască asupra interpretării art. 1 alin.(3) combinat cu art.69 și art.70 din Constituție. Prin urmare, Curtea va examina în continuare fondul sesizării.

28. În conformitate cu articolul 6 alin.(2) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională își stabilește singură limitele de competență.

29. Curtea reține că prerogativa cu care a fost învestită prin articolul 135 alin. (1) lit. b) din Constituție presupune stabilirea sensului autentic și deplin al normelor constituționale, care poate fi realizată prin interpretarea textuală sau funcțională, în măsura în care poate fi dedusă din textul Constituției, ținând cont de caracterul generic al normei, situațiile concrete pe care legiuitorul nu avea cum să le prevadă la momentul elaborării normei, reglementările ulterioare (conexe sau chiar contradictorii), situațiile complexe în care norma trebuie aplicată etc.

30. Autorul sesizării a supus Curții Constituționale spre examinare un evantai de problematice, inspirate dintr-o abordare cazuistică, exprimate prin noțiuni și concepte juridice inexacte, precum „imunitate consumată de drept” sau „imposibilitate definitivă a exercitării mandatului”. Astfel, Curtea va face abstracție de redacția întrebărilor formulate de autorul sesizării și va deduce obiectul sesizării din problematica, motivarea și contextul abordat, potrivit competenței sale și unei succesiuni logice a construcției raționamentului.

31. Problema supusă Curții spre soluționare impune analiza a două chestiuni, care sunt interdependente. Având în vedere faptul că verificarea întinderii imunității parlamentare influențează raționamentul privind incidența acesteia în cazul condamnării definitive a deputatului de către instanțele judecătorești naționale și ale unui stat străin, Curtea va examina separat aceste chestiuni, unele aspecte urmând a fi abordate în comun. Soarta mandatului deputatului condamnat prin hotărâre judecătorească definitivă va face obiectul unei analize separate. Astfel, Curtea va examina:

1) Dacă are incidență imunitatea parlamentară în cazul deputatului condamnat prin hotărâre judecătorească definitivă pentru infracțiuni săvârșite cu intenție;

2) Dacă are incidență imunitatea parlamentară în cadrul procedurii de recunoaștere și executare a hotărârii judecătorești definitive pronunțate de un stat străin, prin care un deputat a fost condamnat pentru infracțiuni săvârșite cu intenție;

3) Soarta mandatului deputatului condamnat prin hotărâre judecătorească definitivă pentru infracțiuni săvârșite cu intenție.

32. În acest context, pentru a elucida conținutul autentic al prevederilor articolului 1 alin. (3) combinat cu articolele 69 și 70 din Constituție, Curtea va opera, în special, cu textul constituțional, luând în considerare cele trei aspecte identificate, istoricul apariției instituției constituționale de imunitate parlamentară, formele de aplicare a acesteia în constituțiile altor state și scopul urmărit de legiuitor, precum și cu principiile consacrate de dreptul internațional și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare – “*Curtea Europeană*”), utilizând toate metodele de interpretare legală.

33. Curtea va interpreta normele constituționale ținând cont de faptul că corupția subminează democrația și statul de drept, conduce la încălcarea drepturilor omului, subminează economia și erodează calitatea vieții, lupta împotriva corupției fiind parte integrantă a asigurării respectării statului de drept, consacrat de Preambul și articolul 1 alin. (3) din Constituție.

34. De asemenea, Curtea va interpreta normele constituționale ținând cont de rolul și importanța opoziției parlamentare într-un sistem democratic, principala vizată de procedurile de ridicare a imunității, în sensul principiilor democrației și pluralismului politic, consfințite de articolul 1 alin. (3) din Constituție.

I. DACĂ ARE INCIDENȚĂ IMUNITATEA PARLAMENTARĂ ÎN CAZUL DEPUTATULUI CONDAMNAT PRIN HOTĂRÂRE JUDECĂTOREASCĂ DEFINITIVĂ PENTRU INFRAȚIUNI SĂVÂRȘITE CU INTENȚIE

1. Argumentele autorului sesizării

35. Potrivit autorului sesizării, în virtutea articolului 16 din Constituție, deputatului condamnat pentru acte de corupție și/sau trafic de influență urmează a-i fi aplicat același tratament în fața legii ca și celorlalți cetățeni.

36. Astfel, în viziunea autorului sesizării, sentința definitivă și executorie epuizează de drept imunitatea deputatului, organele abilitate având obligația punerii în executare a sentinței, în ordinea stabilită de lege.

2. Argumentele autorităților

37. În opinia scrisă a Parlamentului se menționează că, pentru infracțiunile ce nu au nici o legătură cu voturile sau opiniile politice exprimate în exercițiul mandatului, deputatul răspunde juridic ca orice alt cetățean, singurele înlesniri ce i se recunosc fiind de ordin procedural. Aceste garanții procesuale nu suprimă în nici un caz represiunea penală, dar întârzie momentul urmăririi penale, trimiterii în judecată și cercetării

judecătorești pentru faptele cu caracter penal ori contravențional străine exercitării mandatului.

38. În cadrul ședinței publice a Curții, reprezentantul Parlamentului a precizat că, din moment ce a avut loc condamnarea, se prezumă că imunitatea a fost ridicată anterior, or, altfel nu s-ar fi putut ajunge la această etapă. În viziunea acestuia, protecția imunității operează pe întreg segmentul cercetării judecătorești.

39. Potrivit reprezentantului Parlamentului, în cazul în care infracțiunea a fost săvârșită înainte de acederea în funcția de deputat, instanța poate examina cazul fără ridicarea imunității. Cu toate acestea, în practică, instanțele judecătorești au suspendat examinarea cauzei și au solicitat Parlamentului ridicarea imunității. În toate cazurile când Parlamentul a refuzat ridicarea imunității, în conformitate cu normele Codului de procedură penală, examinarea cauzei a rămas suspendată până la încetarea mandatului de deputat.

3. Aprecierea Curții

40. Situația deputatului se caracterizează printr-un «statut», ce implică numeroase beneficii și sarcini, care au scopul de a garanta libertatea exercitării mandatului și independența deputatului, protejându-l împotriva presiunilor care ar putea să-i compromită independența. În acest sens se înscriu garanțiile privind remunerarea și protecția socială, incompatibilitățile și imunitatea.

41. Potrivit art. 70 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului după ascultarea sa.

42. Totodată, articolul 71 din Legea Supremă prevede că deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului.

43. Prevederile constituționale privind imunitatea sunt dezvoltate de Legea despre statutul deputatului în Parlament și Regulamentul Parlamentului.

44. Cu titlu preliminar, Curtea constată că, deși regimul constituțional din Republica Moldova garantează, în același timp, și iresponsabilitatea, și inviolabilitatea deputaților, în speța de față, constatările Curții se vor răsfrânge numai asupra acestui ultim aspect al imunității parlamentare. În această problemă, Curtea consideră că este necesar să se precizeze că se va pronunța *in abstracto* asupra funcționării regimului inviolabilității parlamentare în Republica Moldova și asupra incidenței aplicării dispozițiilor constituționale asupra unui deputat condamnat prin hotărâre judecătorească definitivă pentru săvârșirea unor infracțiuni cu intenție.

3.1. Întinderea inviolabilității parlamentare în practica statelor

45. Noțiunea de imunitate parlamentară nu este o noțiune omogenă. În pofida diversității noțiunilor și a descrierilor utilizate de legislațiile naționale și a întinderii protecției în diverse state, majoritatea statelor europene recunosc două categorii de imunitate pentru parlamentari:

- pe de o parte, “**iresponsabilitatea parlamentarului**” sau “**libertatea sa de exprimare**” cu privire la urmărirea judiciară pentru opiniile și voturile exprimate în exercitarea funcțiilor acestuia;

- pe de altă parte, “**inviolabilitatea parlamentară**” sau “imunitatea în sensul strict”, care îl protejează de orice arestare, detenție sau urmărire judiciară fără autorizarea camerei de care aparține.

[*Raportul cu privire la regimul imunităților parlamentare* (CDL-INF (96)7), Comisia de la Veneția, aprobat în cadrul celei de-a 27-a reuniuni plenare din 17-18 mai 1996]

46. Garanțiile oferite de aceste două aspecte ale imunității parlamentare (iresponsabilitate/inviolabilitate, “libertatea de exprimare”/“libertatea de a nu fi arestat”) sunt complementare [*Raportul cu privire la regimul imunităților parlamentare*, precitat, §27].

47. În partea ce ține de domeniul de aplicare a inviolabilității, Comisia de la Veneția a menționat următoarele:

„184. Comisia de la Veneția consideră că regulile ce reglementează inviolabilitatea parlamentară nu sunt o parte necesară a unei democrații moderne. Într-un sistem politic bine funcțional, membrii Parlamentului se bucură de o protecție adecvată cu ajutorul altor mecanisme și nu au nevoie de o imunitate specială de acest gen.

185. Comisia de la Veneția, cu toate acestea, recunoaște că regulile ce prevăd inviolabilitatea pot, în unele state, să îndeplinească funcția democratică de protecție a Parlamentului ca instituție, și în particular a opoziției parlamentare, de o presiune necorespunzătoare sau hărțuire din partea executivului, puterii judecătorești sau din partea altor oponenți politici. Regulile ce instituie inviolabilitatea parlamentară pot, prin urmare, să fie justificate acolo unde alte măsuri de protecție a membrilor parlamentului nu sunt adecvate. Dar ele trebuie să fie întotdeauna interpretate și aplicate într-o manieră restrictivă. Astfel de norme trebuie să fie supuse unor limitări și condiții, și trebuie să existe întotdeauna posibilitatea ridicării imunității, urmând o procedură clară și imparțială.”

[*Raportul cu privire la limitele și ridicarea imunităților parlamentare* (CDL-AD(2014)011), aprobat în cadrul celei de-a 98-a reuniuni plenare din 21-22 martie 2014]

48. Există diferențe referitoare la natura și gradul de protecție oferită parlamentarilor, prin intermediul inviolabilității. Reflectând experiența politică și istorică, proprii fiecărui stat, aceste diferențe atestă necesitățile pe care aceasta e fondată. Privită, de fapt, ca fiind indisociabilă de separarea puterilor în stat, de păstrarea autonomiei parlamentare sau de protejarea

oposiției în cadrul Parlamentului, extinderea acestui privilegiu pare să se definească, în fiecare stat, în funcție de gradul de autonomie necesar pentru ca Parlamentul să-și poată îndeplini funcțiile.

49. Gradul de extindere al inviolabilității variază mult de la o țară la alta. Natura însăși a acestui aspect al imunității dă naștere, pentru aplicarea ei, la o diversitate de regimuri juridice. Anumite state nu cunosc această instituție (Olanda, San Marino). În unele țări, cum ar fi Marea Britanie, extinderea acesteia este foarte limitată: inviolabilitatea se aplică numai sub aspect civil, iar sub aspect penal parlamentarul nu beneficiază de nici o protecție anume și este tratat în mod egal cu ceilalți cetățeni. În Irlanda și în Norvegia inviolabilitatea parlamentară face ca parlamentarul să nu fie arestat în timpul unei sesiuni parlamentare sau în drumul spre sau de la locația sesiunii, oferind, deci, o protecție limitată parlamentarului.

50. Majoritatea statelor europene acordă deputaților lor, pe durata mandatului acestora, **o imunitate extra-funcțională pentru situațiile penale** (Albania, Germania, Austria – dacă fapta în sine nu este străină de funcțiile politice – Cipru, Spania, Grecia, Ungaria, Lituania, Polonia, Rusia, Serbia, Elveția), **și/sau o protecție împotriva constrângerii și măsurilor de privare de libertate** (arestarea sau detenția în toate țările care prevăd imunitatea în fața urmărilor penale, la care se adaugă Belgia, Franța, Georgia, Italia, Portugalia și România). Aceste urmăriri sau măsuri penale nu pot fi puse în aplicare decât cu autorizarea adunării, cu excepția Ciprului.

51. În multe state, extinderea inviolabilității a fost limitată ca urmare a unor reforme constituționale. Astfel, în Franța, în urma reformei constituționale din 1995, autorizația camerei nu mai este necesară pentru declanșarea procedurilor penale, ci doar pentru reținere, arestare și celelalte măsuri de control judiciar. Aceeași evoluție s-a produs în Italia, Legea constituțională nr. 3 din 29 octombrie 1993 a exclus necesitatea unei autorizații prealabile a camerei pentru demararea procedurilor penale în cazul parlamentarilor. În România, de la reforma constituțională din 2003, un parlamentar poate face obiectul unei anchete judiciare sau poate fi urmărit penal pentru fapte care nu au legătură cu exprimarea voturilor sau opiniilor sale politice în decursul mandatului parlamentar.

52. În Germania, există în Bundestag o practică care constă în ridicare, de o manieră generală la începutul legislaturii, a imunității parlamentare pentru toate tipurile de infracțiuni (cu excepția celor cu caracter defăimător din punct de vedere politic). Această măsură vizează protecția tuturor membrilor Parlamentului, astfel încât aceștia să nu atragă asupra lor atenția mass-mediei în cazul în care se derulează o procedură pe numele lor.

53. Pentru ceea ce se numește **extinderea *ratione materiae*** a inviolabilității parlamentare, și anume faptele aflate sub imunitate parlamentară, există în majoritatea statelor europene **o tendință de excludere a cazurilor de flagrant delict din aria de extindere a imunității**. În acest caz, autorizația camerei nu e necesară, ceea ce nu o

împiedică pe aceasta de a se pronunța ulterior asupra urmărilor penale sau arestării, pentru a solicita eventual suspendarea sau ridicarea (printre altele, Georgia și România). Anumite legislații exclud din câmpul inviolabilității unele fapte datorită naturii sau gravității lor și a pedepsei (Constituția portugheză exclude, în anumite condiții, infracțiunile sancționate cu pedepse cu închisoarea de peste trei ani).

54. **Durata imunității** parlamentare variază și ea de la stat la stat. Anumite regimuri parlamentare extind acest privilegiu la procedurile penale demarate pe numele deputatului, înaintea alegerii sale (Germania, Belgia, Spania, Ungaria, Italia, Portugalia). În alte state, deși autorizația Parlamentului nu este necesară pentru continuarea procedurilor penale deja demarate, adunarea poate, fie din oficiu, fie la cererea părții interesate, să solicite suspendarea procedurilor penale sau ridicarea măsurilor de constrângere pe perioada mandatului parlamentar (Franța, Polonia, Elveția).

3.2. Jurisprudența CEDO

55. În cauzele *A. v. Marea Britanie* (nr. 35373/1997, CEDH-2002-X), *Cordova v. Italia* (nr. 45649/1999, CEDH 2003-I), *C.G.IL v. Italia* (nr. 46967/2007 din 24 februarie 2009) și *Tsalkitzis v. Grecia* (nr. 11801/2004 din 16 noiembrie 2006), Curtea a afirmat principiul de control al compatibilității imunității de jurisdicție cu dreptul la un tribunal consacrat de art. 6 alin. 1 din Convenție, principiu dezvoltat în hotărârea *Kart v. Turcia* din 3 decembrie 2009 (par. 58).

56. Prin aceste hotărâri, în special cele două din anul 2009 (*C.G.IL v. Italia* din 24 februarie 2009 și *Kart* din 3 decembrie 2009), Curtea a **temperat efectele imunității de jurisdicție acordată parlamentarilor, consacrand principiul conform căruia nu este compatibil cu preeminența dreptului, într-o societate democratică, faptul că un Stat poate sustrage de la competența tribunalelor o serie întregă de acțiuni civile și penale și să poată exonera de orice responsabilitate grupuri sau categorii extinse de persoane.**

57. Curtea a recunoscut faptul că statele acordă o imunitate parlamentară, mai mult sau mai puțin extinsă, și că aceasta este o practică de lungă durată, care vizează scopurile legitime care sunt protecția libertății de exprimare a Parlamentului și menținerea separării puterilor legislative și judiciare (*A v. Marea Britanie*, §§ 75-78, *Cordova (nr. 1)*, § 55, *Cordova (nr. 2)*, § 56 și *De Jorio*, § 49, citate mai sus). Diferitele forme în care se poate manifesta imunitatea parlamentară pot, de fapt, să servească protecției unei democrații politice eficiente, piatră unghiulară a sistemului Convenției, tocmai în măsura în care acestea tind să protejeze autonomia legislativă și opoziția parlamentară.

58. **Din punct de vedere al compatibilității sale cu Convenția, cu cât o imunitate este mai largă, cu atât motivele care o justifică trebuie să fie**

imperioase (*A v. Marea Britanie*, § 78). Absența unei legături evidente cu o activitate parlamentară implică o interpretare restrânsă a noțiunii de proporționalitate între scopul vizat și mijloacele utilizate. Această situație se aplică în mod deosebit atunci când restricțiile dreptului de acces sunt consecința unei deliberări a unui organ politic (*Tsalkitzis*, citată mai sus, §49). În acest sens, în cazul în care este vorba de un litigiu între persoane particulare, nu putem justifica un refuz al accesului la justiție din simplul motiv că dezacordul ar putea fi de natură politică sau legat de activitatea politică (*Cordova (nr. 1)*, § 62, *Cordova (nr. 2)*, § 63 și *De Jorio*, § 53, citate mai sus).

3.3. Întinderea inviolabilității parlamentare în Republica Moldova

59. Domeniul de aplicare a inviolabilității parlamentare poate fi analizat sub patru aspecte esențiale: *ratione personae* (beneficiarii protecției), *ratione temporis* (începutul și sfârșitul protecției), *ratione loci* (limitele spațiale ale protecției) și *ratione materiae* (actele acoperite de inviolabilitate).

i. Ratione personae

60. Inviolabilitatea este *intuitu personae* și se aplică exclusiv persoanelor care au calitatea de deputat.

ii. Ratione temporis

61. Deputații beneficiază de inviolabilitate parlamentară din momentul alegerii, dar sub condiția rezolutorie a invalidării alegerii lor [art. 69 alin. (1) din Constituție].

62. Limitată în timp și reglementată prin reguli specifice, referitoare mai ales la suspendarea cursului prescrierii, imunitatea nu constituie decât un obstacol procedural temporar în calea desfășurării procedurilor penale, obstacol care însă nu anulează pentru partea interesată posibilitatea de soluționare definitivă a litigiului.

63. Efectul inviolabilității parlamentare asupra urmării procedurilor penale este temporar, dar, în același timp, **structurile parlamentare nu pot interveni din principiu asupra cursului justiției așa cum este el**. Examinând cererea de ridicare a imunității parlamentare, acestea trebuie să evalueze doar dacă inviolabilitatea, **în calitatea sa de** întrerupere temporară a procedurii din justiție, trebuie ridicată pe loc sau dacă nu este cumva preferabil să se aștepte până la expirarea mandatului de parlamentar. Astfel, **Parlamentul doar poate suspenda cursul justiției, fără a interveni sau a participa la acesta**.

64. În ceea ce privește procedurile demarate înainte de dobândirea mandatului, acestea continuă în condițiile legii generale, dacă o anumită etapă a procedurii a fost atinsă. Astfel, se operează următoarea distincție:

1) dacă persoana a fost deja „trimisă în judecată” pentru o infracțiune penală înainte de ziua alegerii sale, procedura continuă ca pentru fiecare cetățean, fără a fi necesară ridicarea imunității;

2) dacă nu a fost „trimisă în judecată” înainte de ziua alegerii sale, persoana se bucură de inviolabilitate, fiind necesară ridicarea imunității.

65. În acest sens, **suspendarea examinării cauzei și solicitarea ridicării imunității în cazul persoanei „trimise în judecată” înainte de ziua alegerii sale este contrară prevederilor constituționale.**

iii. Ratione loci

66. Locul săvârșirii infracțiunii de către deputat nu are nici o influență asupra aplicării inviolabilității parlamentare.

iv. Ratione materiae

67. Domeniul de aplicare al inviolabilității parlamentare în Republica Moldova se limitează la cauze penale (și cele contravenționale, prin asimilare). Constituția nu operează nici o distincție în funcție de natura și gravitatea faptei.

68. Inviolabilitatea nu împiedică orice acțiune de urmărire. Potrivit articolului 70 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, fără încuviințarea Parlamentului, deputatul nu poate fi:

(1) reținut	} cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă
(2) arestat	
(3) percheziționat	
(4) trimis în judecată	

69. Astfel, **protecția inviolabilității operează doar pentru anumite măsuri procesuale** restrictive, enumerate expres și exhaustiv de Constituție: *reținere, arest, percheziție*. Există o excepție în caz de «infracțiune flagrantă».

70. Astfel, doar cu aceste rezerve, **în privința deputatului poate fi pornită și exercitată urmărirea penală fără necesitatea ridicării imunității.**

71. Totodată, la finalizarea urmăririi penale trimiterea cauzei în judecată de către procurorul care a întocmit rechizitoriul poate fi efectuată doar după ridicarea imunității deputatului, în condițiile stabilite de Regulamentul Parlamentului.

72. Curtea admite că urmărirea penală împotriva unui deputat, precum și măsurile coercitive asociate cu acestea pot afecta funcționarea chiar a Parlamentului și pot perturba serenitatea lucrărilor parlamentare. Curtea recunoaște, în acest sens, finalitatea instituțională a acestei prerogative, care vizează garantarea funcționării normale și integritatea instituției parlamentare. În aceste circumstanțe, regimul derogatoriu de la dreptul comun urmărește scopuri legitime.

73. În condițiile articolului 70 alin. (3) din Constituție, inviolabilitatea parlamentară în Republica Moldova asigură deputaților o protecție împotriva urmărilor judiciare pentru fapte care nu au legătură cu funcția parlamentară.

74. Totuși, **exigențele preeminenței dreptului** impun ca imunitatea parlamentară să nu poată funcționa decât prin raportare la legitimitatea scopurilor vizate, și anume păstrarea integrității Parlamentului și protejarea opoziției.

75. Având în vedere rațiunea sa de a fi, extinderea inutilă și fără spirit critic a imunității parlamentare la problematici care nu au nimic comun cu funcția publică respectivă nu face decât să afecteze gradul de încredere al publicului în însuși sistemul democrației parlamentare. **Cu cât conduita de „acoperire” este mai îndepărtată de sarcinile funcției publice respective, cu atât trebuie justificată de o manieră mai solidă autorizarea aplicării beneficiului imunității și, prin extensie, devine imperioasă justificarea refuzului de a ridica imunitatea parlamentară. Atunci când imunitatea operează într-o așa manieră încât persoanele sunt protejate de acțiunea tribunalelor penale, atunci trebuie stabilită, clar și convingător, motivația refuzului de ridicare a imunității.**

76. În hotărârea *Urechean și Pavlicenco v. Moldova*, referindu-se la imunitatea Președintelui țării, Curtea Europeană a menționat că, în ceea ce privește opiniile exprimate, imunitatea nu este absolută, ea se extinde doar în privința opiniilor exprimate în exercițiul mandatului. Aplicarea reglementărilor imunității, fără vreo analiză a existenței intereselor conflictuale, conferă o imunitate de blanchetă. **Curtea a considerat că inviolabilitatea și imunitatea de blanchetă trebuie evitate.**

77. În partea ce ține de imperativul luptei împotriva corupției, Curtea reține că Rezoluția (97) 24 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei (adoptată la 6 noiembrie 1997), ce are ca obiect cele douăzeci de principii directorii pentru lupta împotriva corupției, prevede că statele urmează „să vegheze la limitarea oricărei imunități în privința anchetelor, urmărilor și sancțiunilor privind infracțiunile de corupție, a ceea ce este necesar într-o societate democratică” (p. 6) și „să încurajeze cercetarea în domeniul corupției” (p. 18).

78. De asemenea, articolul 30 alin. (2) din Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției (31 octombrie 2003) prevede că „fiecare stat parte ia măsurile necesare pentru a stabili sau menține, conform sistemului său

juridic și principiilor sale constituționale, un echilibru adecvat între orice imunitate sau orice privilegiu de jurisdicție acordat agenților săi publici în exercițiul funcțiilor lor și posibilitatea, dacă este necesar, de a cerceta, urmări și judeca efectiv infracțiunile stabilite, prevăzute de prezenta convenție”.

79. Ținând cont de faptul că imunitatea deputatului este ridicată la etapa trimiterii cauzei în judecată, executarea unei sentințe penale împotriva deputatului nu necesită ridicarea separată a imunității, or, aceasta este parte integrantă a procesului judiciar, pentru care deputatul nu mai beneficiază de protecția inviolabilității.

Concluzie

80. În sensul articolului 70 alin. (3) din Constituție, imunitatea parlamentară nu are incidență asupra deputatului condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă, protecția inviolabilității fiind epuizată în momentul „trimiterii în judecată”.

II. DACĂ ARE INCIDENȚĂ IMUNITATEA PARLAMENTARĂ ÎN CADRUL PROCEDURII DE RECUNOAȘTERE ȘI EXECUTARE A HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI DEFINITIVE PRONUNȚATE DE UN *STAT STRĂIN*, PRIN CARE UN DEPUTAT A FOST CONDAMNAT PENTRU INFRAȚIUNI SĂVÂRȘITE CU INTENȚIE

1. Argumentele autorului sesizării

81. Autorul sesizării consideră că, în cazul condamnării deputatului pentru acte de corupție prin sentință definitivă și executorie de către un stat străin, anunțat în căutare internațională, imunitatea își pierde valoarea juridică, fiind consumată de drept.

82. În sprijinul acestei afirmații, autorul sesizării invocă prioritatea executării angajamentelor internaționale (articolul 8 din Constituție), asumate de Republica Moldova, inclusiv a celor privind recunoașterea și executarea hotărârilor instanțelor judecătorești străine.

2. Argumentele autorităților

83. Potrivit opiniei scrise a Parlamentului, pentru recunoașterea hotărârii penale străine, prin care este condamnat un deputat, nu este necesară ridicarea imunității acestuia, însă pentru executarea unei asemenea hotărâri se impune ridicarea imunității deputatului condamnat, aceasta fiind, în viziunea sa, acoperită de noțiunea „trimiterii în judecată” de la articolul 70 alin. (3) din Constituție. Parlamentul nu se poate autosesiza în privința

ridicării imunității parlamentare a deputatului. Totuși, în cazul în care sentința pronunțată de o instanță judecătorească a unui stat străin a fost recunoscută de către Republica Moldova, atunci Comisia juridică, numiri și imunități se poate autosesiza pentru inițierea procedurii de ridicare a imunității.

84. Președintele Republicii Moldova susține că, deoarece Codul de procedură penală prevede recunoașterea condiționată a hotărârilor penale ale instanțelor străine, dar nu executarea lor automată pe teritoriul Republicii Moldova, ridicarea imunității deputatului condamnat în străinătate este absolut necesară. În acest sens, ridicarea imunității se face de către Parlament, la sesizarea Ministrului Justiției sau a Procurorului General.

85. În opinia scrisă, Guvernul menționează că pentru recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine pe teritoriul Republicii Moldova, prin care este condamnat un deputat, este necesară ridicarea imunității. În acest sens, autosesizarea forului legislativ privind ridicarea imunității parlamentare nu intră în atribuțiile sale, aceasta fiind prerogativa exclusivă a Procurorului General.

86. În cadrul ședinței publice a Curții, reprezentantul Guvernului a pledat pentru lipsa necesității ridicării imunității în vederea recunoașterii unei hotărâri străine, deoarece aceasta este o instituție care vizează procesul penal la etapa recunoașterii și punerii în executare a sentințelor unui stat străin, și nu faza unui proces penal, care deja s-a încheiat.

87. De asemenea, reprezentantul Guvernului a menționat că obligația recunoașterii unei sentințe judecătorești străine derivă din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și, în conformitate cu Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor, nici o țară nu poate invoca pentru nerespectarea unui tratat o prevedere a legislației sale interne. Astfel, refuzul de a recunoaște o sentință pronunțată într-un alt stat poate să intervină doar în cazul în care este prevăzut în tratatele la care Republica Moldova este parte. Prin urmare, la această etapă ar fi contrară convențiilor internaționale, la care Republica Moldova este parte, invocarea refuzului Parlamentului de a ridica imunitatea deputatului pentru a nu recunoaște și executa o sentință definitivă pronunțată de instanțele judecătorești ale altui stat parte la aceleași acte internaționale.

88. În opinia scrisă a Procurorului General se menționează că cererea de recunoaștere a sentinței penale și de executare a pedepsei, pronunțată de către instanțele judecătorești străine, urmează a fi adresată Ministerului Justiției. În cazul constatării că subiectul hotărârii transmise spre executare are în Republica Moldova calitatea de deputat, Ministrul Justiției urmează să se adreseze Procurorului General în vederea sesizării Parlamentului cu solicitarea de ridicare a imunității deputatului.

3. Aprecierea Curții

89. Cu titlu preliminar, Curtea subliniază că deținerea de către persoana condamnată și a cetățeniei statului de condamnare nu are incidență asupra interpretării date de Curte normelor constituționale, procedura din speța de față fiind lipsită de orice conotație discriminatorie sau arbitrară. În acest context, Curtea reamintește articolul 17 din Convenția Consiliului Europei cu privire la cetățenie și obligația Republicii Moldova, în temeiul acestui articol, de a asigura ca cetățenii moldoveni care posedă alte cetățenii să beneficieze de aceleași drepturi și obligații ca și ceilalți cetățeni ai Republicii Moldova (a se vedea Hotărârea CEDO *Tănase v. Moldova* din 27 aprilie 2010, § 85 și 177).

90. Curtea reține că, în conformitate cu prevederile articolului 558 alin.(1) din Codul de procedură penală, „hotărârile penale definitive pronunțate de instanțele judecătorești din străinătate, precum și cele care sunt de natură să producă, potrivit legii penale a Republicii Moldova, efecte juridice, pot fi recunoscute de instanța națională, la demersul ministrului justiției sau al Procurorului General, în baza tratatului internațional sau a acordurilor de reciprocitate”.

91. În acest sens, Procurorul General sau ministrul justiției nu se pot adresa din oficiu instanței de judecată naționale cu demersul de recunoaștere și executare a unei hotărâri penale străine. Potrivit articolului 109 alin. (1) din Legea nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, „pe teritoriul Republicii Moldova, executarea unei hotărâri străine are loc **numai la cererea de recunoaștere și executare formulată de autoritățile competente ale statului de condamnare.**”

92. Potrivit articolului 111 alin. (3) din Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, „Ministerul Justiției, prin subdiviziunea sa specializată, va efectua verificarea corespunderii cererii de recunoaștere a executării și actelor anexate cu dispozițiile tratatelor internaționale, potrivit Codului de procedură penală art. 559 alin. (1), după care o va transmite instanței judecătorești competente sau o va remite Procuraturii Generale potrivit competenței.”

93. În conformitate cu articolul 558 din Codul de procedură penală, în cadrul procedurii de recunoaștere a hotărârii penale a instanței unui stat străin instanța națională verifică dacă sunt respectate următoarele **condiții**:

- 1) hotărârea a fost pronunțată de o instanță competentă;
- 2) hotărârea nu contravine ordinii publice din Republica Moldova;
- 3) hotărârea poate produce efecte juridice în țară potrivit legii penale naționale.

94. Totodată, articolul 534 din Codul de procedură penală prevede că asistența juridică internațională **poate fi refuzată** dacă:

1) cererea se referă la infracțiuni considerate în Republica Moldova ca infracțiuni politice sau infracțiuni conexe cu astfel de infracțiuni. Refuzul nu se admite în cazul în care persoana este bănuită, învinuită sau a fost condamnată pentru săvârșirea unor fapte prevăzute de art.5-8 din Statutul de la Roma al Curții Internaționale Penale;

2) cererea se referă la o faptă ce constituie exclusiv o încălcare a disciplinei militare;

3) organul de urmărire penală sau instanța judecătorească solicitate pentru acordarea asistenței juridice consideră că executarea acesteia este de natură să aducă atingere suveranității, securității sau ordinii publice a statului;

4) există motive întemeiate de a crede că bănuitul este urmărit sau pedepsit penal pe motive de rasă, religie, cetățenie, asociere la un anumit grup sau pentru împărțirea unor convingeri politice, sau dacă situația lui se va agrava și mai mult pentru unul dintre motivele enumerate;

5) este dovedit faptul că în statul solicitant persoana nu va avea acces la un proces echitabil;

6) fapta respectivă se pedepsește cu moartea conform legislației statului solicitant, iar statul solicitant nu oferă nici o garanție în vederea neaplicării sau neexecutării pedepsei capitale;

7) potrivit Codului penal al Republicii Moldova, fapta sau faptele invocate în cerere nu constituie infracțiune;

8) în conformitate cu legislația națională, persoana nu poate fi trasă la răspundere penală.

95. Din analiza prevederilor legale, Curtea reține că nici unul din temeiurile pentru refuzul recunoașterii unei hotărâri penale a instanței unui stat străin nu se referă la imunitatea persoanei condamnate.

96. Totodată, Curtea subliniază că, în temeiul prevederilor legale naționale, asistența juridică internațională se acordă în baza unui tratat internațional sau în baza principiului reciprocității prin canalele diplomatice. Astfel, în conformitate cu Convenția cu privire la dreptul tratatelor (Viena, 1969), tratatele internaționale se execută cu bună-credință, în conformitate cu principiul *pacta sunt servanda*. **Republica Moldova nu poate invoca prevederile legislației sale interne ca justificare a neexecutării unui tratat la care este parte.**

97. Curtea reamintește că, potrivit normelor constituționale, imunitatea deputatului va fi ridicată doar în situația în care față de acesta urmează a fi întreprinse anumite măsuri procesuale de constrângere (reținere, arest, percheziție), cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, precum și la trimiterea unei cauze în instanța de judecată.

98. Curtea reține că procedura recunoașterii unei hotărâri penale străine de către instanțele naționale nu implică dezbateri judiciare în fond și administrare de probe, cauza fiind examinată în fond de instanțele judecătorești ale statului de condamnare. În acest context, procedura recunoașterii unei hotărâri penale străine este una necontencioasă, limitată la verificarea de către instanțele judecătorești

naționale a respectării garanțiilor procesuale de către instanțele judecătorești ale statului de condamnare. Astfel, procedura recunoașterii unei hotărâri penale străine nu echivalează cu „*trimiterea cauzei în instanța de judecată*”.

99. Prin urmare, situația persoanei aflate în procedură de recunoaștere a hotărârii penale străine nu poate fi încadrată în cazurile prevăzute de articolul 70 alin. (3) din Constituție, ce necesită ridicarea imunității parlamentare. Astfel, la **recunoașterea și executarea unei hotărâri penale definitive** pronunțate de instanțele judecătorești din străinătate **nu este necesară ridicarea imunității deputatului.**

III. SOARTA MANDATULUI DEPUTATULUI *CONDAMNAT* PRIN HOTĂRÂRE JUDECĂTOREASCĂ DEFINITIVĂ PENTRU INFRAACȚIUNI SĂVÂRȘITE CU INTENȚIE

1. Argumentele autorului sesizării

100. Potrivit autorului sesizării, normele constituționale nu prevăd expres soarta mandatului deputatului condamnat prin hotărâre judecătorească definitivă.

101. În acest context, autorul sesizării consideră că integritatea deputatului condamnat pentru fapte de corupție este afectată, astfel încât menținerea acestuia în funcție prejudiciază iremediabil rolul Parlamentului de organ suprem al puterii de stat, discreditând activitatea parlamentară în general.

102. De asemenea, potrivit autorului sesizării, aceasta subminează încrederea publicului în capacitatea statului de a combate efectiv corupția. Prin urmare, păstrarea mandatului unui asemenea deputat este contrară principiilor statului de drept, consacrat de art. 1 alin. (3) din Constituție.

103. Autorul sesizării consideră că sentința de condamnare pentru acte de corupție, inclusiv de către o instanță judecătorească a unui stat străin, pune deputatul condamnat în situația de incompatibilitate politică și morală și, prin urmare, în imposibilitate definitivă de a continua exercitarea funcției. În consecință, mandatul acestuia urmează a fi ridicat.

2. Argumentele autorităților

104. În opinia Parlamentului, persoanele aflate în funcții de conducere trebuie să demonstreze că îndeplinesc standarde ridicate în materie de integritate. Astfel, în cazul în care se constată neîndeplinirea acestei condiții, ignorarea acestor constatări și numirea/mentinerea în funcții de conducere a unor persoane asupra cărora planează dubii de integritate constituie o sfidare a statului de drept.

105. Reprezentantul Parlamentului consideră că aceste aspecte necesită reglementare din partea Parlamentului. În acest sens, în viziunea acestuia, având în vedere faptul că mandatul deputatului este validat de către Curtea Constituțională, tot această autoritate urmează să constate circumstanțele care justifică ridicarea mandatului.

106. În opinia scrisă a Președintelui Republicii Moldova se menționează că lipsirea de mandat a deputatului condamnat printr-o sentință definitivă constituie o lacună a legislației naționale, ce nu poate fi acoperită printr-o interpretare a Curții Constituționale, aceasta urmând să se limiteze la a prezenta Parlamentului o adresă în vederea realizării dispozițiilor articolului 70 alin. (2) din Constituție.

107. Totodată, Președintele Republicii Moldova consideră că, printr-o interpretare, Curtea ar putea stabili dacă poate sau nu poate fi ridicat mandatul deputatului condamnat definitiv pentru săvârșirea unei infracțiuni. În acest context, o soluție ar fi aplicarea analogiei cu situația Președintelui Republicii Moldova, care beneficiază de imunitate similar deputaților și care este demis de drept la data rămânerii definitive a sentinței de condamnare [articolul 81 alin. (3) din Constituție]. Prin urmare, Președintele Republicii Moldova consideră logică încetarea de drept a mandatului deputatului la data rămânerii definitive a sentinței de condamnare.

108. Potrivit Guvernului, situațiile de incompatibilitate a deputatului cu funcția deținută sunt prevăzute expres și exhaustiv de actele normative. Pe de altă parte, situațiile în care intervine ridicarea mandatului deputatului și procedura acesteia nu sunt reglementate expres de lege.

109. În opinia scrisă a Guvernului se menționează că sentința judecătorească de condamnare a deputatului nu generează demisia acestuia și nici nu ține de compatibilitatea sa cu funcția deținută. În viziunea acestuia, în cazul existenței unei asemenea hotărâri se va impune ridicarea mandatului de deputat.

110. În același timp, potrivit reprezentantului Guvernului, în măsura în care legislația Republicii Moldova în prezent nu prevede ridicarea mandatului deputatului, aceasta nu poate să aibă loc.

111. În acest context, reprezentantul Guvernului consideră că, prin interpretare, Curtea ar putea indica ce este permis conform Constituției, ce ar putea să fie scris eventual într-o lege pentru a fi conformă Constituției. În acest sens, Curtea Constituțională ar urma să menționeze că doar o listă exhaustivă a temeiurilor de încetare a mandatului trebuie să fie expres prevăzută într-un text de lege și această listă a temeiurilor trebuie să se bazeze pe justificări temeinice, astfel încât să considerăm că ne aflăm în limita câmpului constituțional, având în vedere că, admitând ridicarea mandatului, Constituția Republicii Moldova nu prevede criterii pentru aceasta.

112. În partea ce ține de existența unor situații în care mandatul să înceteze de drept, potrivit reprezentantului Guvernului, nu există nici un

standard internațional potrivit căruia ar fi necesară intervenția formală a oricărui organism. Potrivit reprezentantului Guvernului, trebuie să existe o procedură clar stabilită, dar această procedură nu e obligatoriu să includă fie Parlamentul, fie Curtea Constituțională. În măsura în care legea va stabili clar cum încetează mandatul deputatului, aceasta ar putea să aibă loc, în opinia Guvernului, și fără intervenția Parlamentului. Totuși, ținând cont de importanța mandatului deputatului pentru funcționarea unui stat democratic, nu ar trebui să se meargă pe calea încetării de drept a mandatului, chiar dacă vor exista temeuri foarte clare, fără anumite proceduri formale, similar situației când Parlamentul ia act de demisia unui deputat.

3. Aprecierea Curții

113. Cu titlu preliminar, Curtea reține că, în conformitate cu articolul 31 alin. (3) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională examinează în exclusivitate probleme de drept. Astfel, Curtea va examina chestiunea incompatibilității deputatului ca o categorie juridică.

114. Articolul 69 alin. (2) din Constituție prevede următoarele situații de încetare a mandatului deputatului:

- a) la data întrunirii legale a Parlamentului nou ales;
- b) demisie;
- c) ridicare a mandatului;
- d) incompatibilitate;
- e) deces.

115. Astfel, din prevederile constituționale rezultă că mandatul de deputat încetează, înainte de termen, în 4 situații: demisie, ridicare a mandatului, incompatibilitate sau deces.

116. Din conținutul articolului 69 alin. (2) din Constituție rezultă cu claritate că Legea Supremă face distincție între două situații diferite de încetare a mandatului de deputat:

- (a) **ridicare a mandatului**, caz în care este necesară intervenția unei autorități;
- (b) **incompatibilitate** (alta decât decesul și cazurile de ridicare a mandatului), situație în care nu este necesară „ridicarea mandatului”.

117. Curtea reține că, după cum rezultă din norma constituțională, reglementarea cazurilor de încetare forțată a mandatului deputatului este apanajul Parlamentului, inclusiv ridicarea mandatului deputatului sau incompatibilitatea, ținând cont de principiile și spiritul Constituției, normele și standardele democratice și având în vedere practica altor state în domeniu. Totuși, Curtea va ține cont de faptul că, până în prezent, Parlamentul nu a adoptat reglementări referitoare la cazurile de ridicare sau

de încetare de drept a mandatului deputatului (ipoteză admisă de Constituție, diferită de „ridicarea” mandatului). Astfel, prevederile constituționale nu sunt executate.

118. În acest context, **Curtea pornește de la premisa că o normă trebuie interpretată în sensul în care permite aplicarea ei, și nu în sensul în care se exclude aplicarea ei.**

119. Prin urmare, regulile inerente unui atare exercițiu, în lipsa unor reglementări exprese, urmează a fi deduse tot din textul Constituției, prin aplicarea principiului „efectului util minim”.

120. Astfel, **Curtea reține că, în lipsa unor reglementări exprese, regulile care guvernează încetarea forțată a mandatului deputatului urmează a fi deduse din cele aplicabile alegerii în funcție**, ținând cont de particularitatea că, în logica reprezentării libere, mandatul deputatului este irevocabil, alegătorii neavând posibilitatea de a-l face să înceteze prematur.

121. Articolul 70 alin. (1) din Constituție dispune, cu titlu de principiu, incompatibilitatea calității de deputat cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice. Aceasta este o listă neexhaustivă, alineatul (2) al aceluiași articol dispunând că alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

122. În dezvoltarea prevederilor articolului 70 din Constituție, articolul 3 din Legea nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament precizează funcțiile incompatibile cu mandatul de deputat, dar tace în privința altor cazuri de incompatibilitate.

123. Pe de altă parte, articolul 69 alin. (1) din Constituție prevede că deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării.

124. În acest sens, conform articolului 62 din Constituție, **Curtea Constituțională**, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, **adoaptă următoarele soluții:**

- (1) validarea mandatului de deputat;
- (2) nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale.

125. Prin urmare, îndeplinirea condițiilor de validitate este o condiție rezolutorie a exercitării mandatului de deputat. În același timp, textul Constituției nu limitează în timp posibilitatea de „invalidare” a mandatului „în cazul încălcării legislației electorale”.

126. Articolul 38 alin. (3) din Constituție prevede că:

„Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, **în condițiile legii.**”

127. În acest sens, în conformitate cu prevederile articolului 13 alin. (2) din Codul electoral, care este o lege organică, nu pot fi aleși:

- a) militarii cu serviciul în termen;
- b) persoanele care nu au dreptul de a alege: persoanele care nu au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani; persoanele private de acest drept în

modul stabilit de lege; persoanele care sunt recunoscute incapabile prin hotărâre definitivă a instanței de judecată;

c) persoanele care sînt condamnate la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărâre judecătorească definitivă și își ispășesc pedeapsa în instituții penitenciare, precum și persoanele care au antecedente penale nestinse pentru infracțiuni săvârșite cu intenție;

d) persoanele private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere prin hotărâre judecătorească definitivă.

128. Analizând impactul acestor restricții, Curtea va ține cont de rațiunea acestora. Prevederile articolului 13 alin. (2) din Codul electoral se referă la situații de ineligibilitate, care reprezintă condiții de validitate a mandatului de deputat. Prin urmare, încălcarea acestora constituie motiv de nulitate absolută, or, aceste vicii de validitate nu pot fi acoperite. Aceste condiții de eligibilitate trebuie să fie îndeplinite atât înainte de alegeri, cât și pe tot parcursul exercitării mandatului, or, dacă asemenea restricții sunt impuse candidatului, *a fortiori* ele trebuie satisfăcute de titularul funcției.

129. În lipsa unor reglementări legale exprese, *mutatis mutandis*, încălcarea condițiilor de eligibilitate după validarea mandatului constituie motiv de incompatibilitate absolută cu calitatea de deputat în Parlament, mandatul urmând a înceta de drept, pentru motive ce derivă din condițiile fundamentale inerente principiului constituțional al preeminenței dreptului.

130. Ineligibilitatea este un concept care se referă la cerințele care împiedică persoanele să candideze la alegeri.

131. Constatate sau apărute pe parcursul exercitării mandatului, aplicând *mutatis mutandis*, condițiile de ineligibilitate urmează a fi înțelese ca fiind temeuri de incompatibilitate cu statutul deputatului.

132. Efectele produse de violarea principiului ineligibilității nu pot fi eliminate în cursul mandatului, deoarece ele constituie obstacole absolute pentru mandat și pentru participarea la alegeri. Consecințele juridice ale principiului ineligibilității este anularea alegerii persoanei care îndeplinește condițiile de ineligibilitate.

133. Astfel, încălcarea/pierderea condițiilor de eligibilitate implică două tipuri de consecințe, în funcție de momentul constatării încălcării condițiilor de eligibilitate, înainte sau după validarea alegerilor:

(1) Dacă ineligibilitatea se va dovedi până la validarea rezultatelor alegerilor și expirarea perioadei în care acestea pot fi contestate, mandatul persoanei nu va fi validat;

(2) Dacă ineligibilitatea se va dovedi după validarea rezultatelor alegerilor și expirarea perioadei în care acestea pot fi contestate sau dacă, în timpul mandatului, se va constata unul din cazurile de ineligibilitate prevăzute de Codul Electoral, inclusiv condamnarea prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, persoana se află în incompatibilitate absolută cu calitatea de deputat în Parlament, mandatul acesteia încetând de drept.

134. Mai mult, în cazul existenței unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile, aceasta produce efecte “*ipso jure*”, fiind inadmisibilă și contrară principiului preeminenței dreptului posibilitatea cenzurării acesteia printr-o decizie a Parlamentului, care este un organ eminent politic. Astfel, decizia instanței de judecată generează pierderea mandatului de deputat – în general numită “decădere”. În consecința, Parlamentul va declara vacanța mandatului de deputat.

135. Curtea reține că prevederi similare conține articolul 81 alin. (3) din Constituție: “*Președintele este demis de drept la data rămânerii definitive a sentinței de condamnare*”.

136. Un raționament *per a contrario* ar permite menținerea în funcție a unor persoane ce nu satisfac condițiile de eligibilitate, ceea ce este contrar principiilor statului de drept și ale democrației parlamentare, consfințite de Preambul și articolul 1 alin. (3) din Constituție.

137. În acest context, Curtea reiterează raționamentele exprimate în Hotărârea nr. 4 din 22 aprilie 2013 în care, analizând conceptul statului de drept, a relevat următoarele:

„67. Consolidarea încrederii în Parlament, Președinte și Guvern, ca instituții fundamentale ale statului ce simbolizează democrația, este în conexiune directă cu respectarea efectivă a principiului statului de drept.

68. În conformitate cu principiul fundamental al statului de drept, persoanele aflate în funcții de conducere trebuie să demonstreze că îndeplinesc standarde ridicate în materie de integritate. În plus, în cazul în care se constată neîndeplinirea condiției, ignorarea acestor constatări și numirea/menținerea în funcții de conducere a unor persoane asupra cărora planează dubii privind integritatea reprezintă o sfidare a statului de drept. Or, statul de drept are valoare constituțională, iar această valoare trebuie respectată pe deplin.”

138. În partea ce ține de imperativul luptei împotriva corupției, Curtea menționează că în Marea Britanie Legea „Actul privind Reprezentarea Poporului” prevede că faptele de corupție pot atrage fie ineligibilitatea, fie *a posteriori* pierderea mandatului.

139. Constatări similare se impun și în cazul condamnării pronunțate de o instanță judecătorească a unui stat străin, deoarece hotărârile străine recunoscute și admise spre executare pe teritoriul Republicii Moldova au aceleași efecte juridice ca și hotărârile pronunțate de instanțele judecătorești naționale. **Astfel, mandatul deputatului condamnat pentru infracțiuni săvârșite cu intenție de către instanțele judecătorești ale unui stat străin încetează de drept la data rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii de recunoaștere a sentinței de condamnare.**

140. Curtea subliniază importanța și necesitatea reglementării exprese a temeiurilor și regulilor care guvernează încetarea mandatului deputatului, în formele și limitele prevăzute de Constituție, fapt pentru care va emite o Adresă Parlamentului.

141. Fără a se pretinde a fi limitativă, lista situațiilor de încetare de drept a mandatului deputatului urmează să includă situațiile de ineligibilitate

constatate după validarea alegerilor sau în timpul exercitării mandatului, ca temeiuri de incompatibilitate absolută.

Concluzie:

142. În cazul condamnării deputatului pentru infracțiuni săvârșite cu intenție și/sau condamnării la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, inclusiv ale unui stat străin, mandatul acestuia nu poate fi ridicat, ci încetează de drept.

143. Curtea reamintește că interpretarea dată dispozițiilor constituționale comportă caracter oficial și obligatoriu pentru toți subiecții raporturilor juridice (a se vedea Hotărârea nr. 33 din 10 octombrie 2013 privind interpretarea articolului 140 din Constituție).

Din aceste motive, în temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 60, 61, 62 lit. a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. În sensul articolului 70 alin. (3) din Constituție, imunitatea parlamentară nu are incidență asupra deputatului condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, protecția inviolabilității fiind epuizată în momentul „trimiterii în judecată”.

2. În sensul articolului 70 alin. (3) din Constituție, imunitatea parlamentară nu are incidență asupra deputatului în cadrul procedurii de recunoaștere de către instanțele judecătorești naționale a unei hotărâri de condamnare definitive pronunțate de instanțele judecătorești ale unui stat străin.

3. În sensul articolelor 1 alin. (3), 38 alin. (2), 69 alin. (1) și 70 alin. (2) din Constituție, în cazul condamnării pentru infracțiuni săvârșite cu intenție și/sau condamnării la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, indiferent dacă a survenit înainte sau după validarea mandatului, deputatul este în situație de ineligibilitate, fiind incompatibil cu calitatea de deputat.

4. În sensul articolelor 1 alin. (3), 38 alin. (2), 69 și 70 alin. (2) din Constituție, persoana a cărei ineligibilitate se va dovedi după validarea rezultatelor alegerilor și expirarea perioadei în care acestea pot fi contestate sau care, în timpul mandatului, se va afla în unul din cazurile de

ineligibilitate prevăzute de Codul Electoral, este incompatibilă cu calitatea de deputat în Parlament, mandatul acesteia încetând de drept.

5. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 20 ianuarie 2015
HCC nr. 2
Dosarul nr. 6b/2014*